

Małopolski Wojewódzki
Konserwator Zabytków
w Krakowie
ul. Kanonicza 24
31-002 Kraków.

Kraków dnia

15 STY. 2009

L.dz.OZKr-DW.4141-A-144/ 08
nr rejestru A-107/M

DECYZJA

w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków nieruchomych

Na podstawie art. 3 pkt.1 i 2, art. 4, art. 6 ust. 1 pkt 1 lit.b, lit. c, art. 7 pkt. 1, art. 8 i art. 9 ust. 1 w związku z art. 89 pkt. 2 oraz art. 91 ust. 4 pkt. 3 i 4, ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 § 1 kpa ,
w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego z urzędu

Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków

o r z e k a

**wpisać do rejestru zabytków nieruchomych województwa małopolskiego
pod nr A – 107/M**

**zespół magazynów artyleryjskich dawnej Twierdzy Kraków
tzw. Zbrojowni**

złożony z budynków nr 2, 14, 25/16 i 71 ¹

położonych na dz. ew. nr 219/3 i 219/8 przy ul. Rakowickiej 22 w Krakowie

Ww. budynki położone są na dz. ew. nr 219/3 dla której Sąd Rejonowy dla Krakowa- Podgórze prowadzi KW 247060 oraz dz. ew. nr 219/8 dla której Sąd Rejonowy dla Krakowa -Podgórze prowadzi Kw nr KR1P/00080112/7.Dz. ew. nr 219/3 stanowią własność Skarbu Państwa -Agencji Mienia Wojskowego. Działki nr 219/8 stanowią własność Skarbu Państwa w zarządzie Ministerstwa Obrony Narodowej reprezentowanego przez Rejonowy Zarząd Infrastruktury w Krakowie.

Granice zabytku wykreślono na planie sytuacyjnym stanowiącym integralną część niniejszej decyzji.
Budynki nr 2 i 14 podlegają ochronie konserwatorskiej bez późniejszych przybudówek, nie przedstawiających wartości zabytkowej.

Uzasadnienie

Zespół magazynów artyleryjskich tzw. dawnej Zbrojowni Twierdzy Kraków *Artillerie Zeugdepot* powstał w latach 1882-92 i wchodził w skład większego założenia koszarowo- warsztatowego, usytuowanego pomiędzy obecnymi ulicami Wita Stwosza, Rakowicką i Lubomirskiego, w sąsiedztwie magazynów aprowizacji *Verpflegs-Etablissement* ². Lokalizacja zespołu nie była przypadkowa. Omawiany teren już wcześniej miał charakter militarny. W rejonie ulicy Lubomirskiego z końcem XVIII wieku powstały ziemne umocnienia obozu warowni Tadeusza Kościuszki, które posłużyły za kanwę okcpów miejskich. Z chwilą powstania Twierdzy Kraków Austriacy wybudowali w tym miejscu bastion IV ³. Z końcem XIX w. w związku z decyzją o modernizacji fortyfikacji i przesunięciu rdzenia Twierdzy na północ Twierdzy bastion został zburzony, a w jego miejscu powstało zaplecze magazynowe. Zespół magazynów artyleryjskich został usytuowany w pobliżu głównego węzła kolejowego Krakowa i był powiązany z systemem dróg fortecznych. Układ przestrzenny zespołu nawiązywał do przebiegu ulicy Rakowickiej. Równolegle do niej rozlokowano najbardziej reprezentacyjną grupę budynków, rozdzielonych główną, prostopadłą osią założenia, stanowiącą historyczną drogę

¹ w nawiasach podano numery poszczególnych budynków wg oznakowania wojskowego naniesionego na planie sytuacyjnym stanowiącym załącznik nr 1 niniejszej decyzji

² J. Purchla, *Matecznik polski. Pozaekonomiczne czynniki rozwoju Krakowa w autonomii galicyjskiej*

³ *Kriegsarchiv Wien*, Enveloppe b, nr 3 plan z 1856 r

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW W KRAKOWIE
31-002 Kraków, ul. Kanonicza 24
za zgodność z oryginałem
Kraków, dnia 15 STY. 2009

wewnętrzną o charakterze alei, obecnie dodatkowo podkreśloną przez podział gruntu i stan własnościowy. Na frontowy ciąg zabudowy składała się grupa najbardziej wartościowych pod względem formy architektonicznej obiektów złożona z budynku administracyjnego nr 71 oraz dwóch, rozmieszczonych symetrycznie hal produkcyjnych nr 16 i 14. Na tyłach budynku administracyjnego usytuowano parterowy budynek socjalny oznaczony nr 2 z niewielkim ryzalitem podkreślającym oś poprzeczną założenia, wzdłuż której rozlokowano dwie grupy równoległych budynków dawnych stajni⁴. Po odzyskaniu niepodległości zespół przy ul. Rakowickiej 22 został przejęty przez brygadę im. Gen. Ludwika Bogusławskiego i nadal pełnił funkcje magazynowe. W okresie międzywojennym do budynku nr 16 dobudowano modernistyczną halę produkcyjną nr 25. W okresie II wojny zespół był wykorzystywany przez Niemców. Po wojnie na bazie zachowanych budynków magazynowo – warsztatowych utworzono Wojskowe Zakłady Uzbrojenia. Zakłady zlikwidowano w latach 90-tych, teren magazynów jest jednak nadal wykorzystywany na cele wojskowe. Część południowa dawnej Zbrojowni została przekazana Agencji Mienia Wojskowego, natomiast część znajduje się w zarządzie Ministerstwa Obrony Narodowej.

Zgodnie z art. 3, ust.1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn.zm.) nieruchomość wpisuje się do rejestru zabytków ze względu na wartości historyczne, artystyczne lub naukowe, których zachowanie leży w interesie społecznym. Zespół magazynów artyleryjskich spełnia powyższe wymagania. Przede wszystkim pomimo współczesnej adaptacji ten wyjątkowy zespół militarny przetrwał w stosunkowo mało zmienionej formie Budynki nr 2, 4, 25/16 i 71 zachowały autentyczną formę, a układ przestrzenny zespołu nie został przekształcony. Zespół magazynów artyleryjskich tworzy harmonijny układ przestrzenny, cechujący się dbałością projektanta o ład komunikacyjny i kompozycyjny. Budynki nr 2, 14, 25/16 oraz 71 stanowią wyróżniającą się z całości zespołu grupę. Pomimo militarnego charakteru zespołu widoczna jest dbałość o formę architektoniczną, decyduje o walorach artystycznych zespołu. Ceglane elewacje budynków socjalno-administracyjnych utrzymano w stylu historyzmu, podkreślając przez dobór detali reprezentacyjny charakter zabudowy frontowej. Nieco inny charakter posiada hala produkcyjna nr 16/25, która została wybudowana z końcem XIX w., a następnie rozbudowana o nową halę utrzymaną w stylu modernistycznym z nowoczesną jak na ówczesne czasy konstrukcją. Hala do dzisiaj pod względem konstrukcji i formy wyróżnia się na tle zabudowy Krakowa.

Zespół stanowi materialne świadectwo wydarzeń historycznych. Historia miejsca związana jest z Insurekcją Kościuszkowską, okresem zaborów austriackich i budową fortyfikacji, jak również historią Wojska Polskiego zarówno w okresie międzywojennym i po II wojnie światowej. Obecny sposób użytkowania budynków podkreśla ich historyczne przeznaczenie, utrwalając tradycję miejsca. Wartości historyczne zespołu umożliwiają analizę rozwoju i rozbudowy austriackiej Twierdzy oraz kształtowanie systemu obronnego miasta, który jednocześnie stał się podstawą współczesnego układu urbanistycznego Krakowa, decydując tym samym o jego wartościach naukowych. Ponadto zespół należy do lepiej zachowanych w skali kraju przykładów zabudowy przemysłowej związanej z funkcjami obronnymi.

Jak wykazano powyżej budynki 2,14, 25/16 i 71 tworzą powiązany przed wszystkim pod względem funkcji i czasu powstania zespół i tym samym spełniają kryteria zawarte w art. 3 ust. 13 cyt. ustawy, w którym historyczny zespół budynków został zdefiniowany jako powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję i czas powstania.

Zespół magazynów artyleryjskich jest położony jest na terenie układu urbanistycznego Kleparza wpisanego do rejestru zabytków pod nr A-648 na podstawie decyzji z dnia 25.01.1984 r. Lokalizacja na terenie wpisanym do rejestru zabytków nie zabezpiecza jednak w pełni ochrony konserwatorskiej przedmiotowej nieruchomości, zwłaszcza w obliczu coraz większego nasilenia inwestycji w rejonie ul. Rakowickiej i Lubomirskiego, nierzadko związanych zwyburzeniami historycznej zabudowy.

⁴ Plany Centralnego Archiwum Wojskowego ilustrujące kolejne fazy rozwoju zespołu CAW DOK V.I.371.5.242 oraz mapa katastralna ok. 1920 Archiwum Państwowe w Krakowie sygn I -14a /2

Ochrona zespołu jest zgodna ze Strategią Rozwoju Miasta Krakowa ⁵, która między innymi zakłada ochronę dziedzictwa kulturowego i historycznego poprzez jego umiejętne wkomponowanie w rozwój gospodarczy miasta, a wszelkie działania inwestycyjne mają być podporządkowane ochronie i ekspozycji zachowanej substancji, rekultywacji, wzbogacaniu funkcjonalnym i estetycznym przestrzeni, rekonstrukcji i rekompozycji brakujących elementów historycznego układu przestrzennego.

Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków wnikliwie badając sprawę w trakcie prowadzonego postępowania zdecydował o objęciu pełną ochroną konserwatorską jedynie części z budynków wchodzących w skład dawnej Zbrojowni, odstępując od wpisu do rejestru zabytków budynków nr 15/24, 43/44, 5 oraz strzelnicy. Wpis do rejestru zabytków ma pozwolić na zachowanie najcenniejszych elementów tego zespołu, zarazem nie przekreślając możliwości adaptacji całego kompleksu dla potrzeb współczesnych, zarówno wojskowych, jak i cywilnych. Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków mając pełną świadomość, że w wypadku tak dużego kompleksu zawierającego budynki o zróżnicowanych wartościach, jak i stanie zachowania nie można ograniczyć się jedynie do działań o charakterze zachowawczym ⁶ Biorąc pod uwagę realne możliwości zachowania w obecnej formie pozostałych budynków zespołu, na podstawie zachowanej dokumentacji oraz wizji w terenie zostały opracowane ogólne wytyczne dotyczące możliwości zagospodarowania dawnej Zbrojowni ⁷. Wytyczne konserwatorskie, jak i zakres określonej w niniejszej decyzji ochrony są kompromisem umożliwiającym zachowanie zabytkowych wartości zespołu, przy jednoczesnym wykorzystaniu poszczególnych obiektów do współczesnych celów użytkowych tak aby mogły wzbogacać przestrzeń współczesnego miasta o zachowane wartości kulturowe. Jednocześnie wpis do rejestru zabytków tylko części budynków dawnej Zbrojowni nie uniemożliwia w przyszłości rewitalizacji całego zespołu, zwłaszcza w zakresie odtworzenia jego układu przestrzennego i kompozycji.

Przytoczone wyżej, udokumentowane naukowo fakty spełniają wymogi określone art. 3 pkt 1, pkt 2 i pkt 13, 2 art. 6 ust.1, pkt.1 lit c powołanej ustawy i uzasadniają wpisanie w/w dobra kultury do rejestru zabytków oraz objęcie go ochroną i opieką konserwatorską. W związku z powyższym należało orzec jak wyżej.

Od niniejszej decyzji przysługuje stronom prawa wniesienia odwołania do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (00-071 Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 15/17), za pośrednictwem Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Krakowie, (31-002 Kraków ul. Kanonicza 24) w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszej decyzji.

Załączniki:

1. Plan sytuacyjny z zaznaczonymi granicami ochrony konserwatorskiej
3. Pouczenie o skutkach wpisu do rejestru zabytków.

Wobec niezaskarżenia niniejszej decyzji (postanowienia) w czasie i trybie ustawowo przewidzianym stała(o) się ona(ć) ostateczna(e)

prawomocna(e) z dniem ..05..04..2005 r.....
i podlega wykonaniu.

Kraków, dnia ..12..12..2005 r.....

Wojewódzki Konserwator Zabytków
w Krakowie

mgr inż. arch. Jan Janczykowski

⁵ Uchwała Rady Miasta Krakowa nr LXXV/742/05 z dnia 13.04.2005 r

⁶ Przedmiotowe stanowisko jest zgodne z obowiązującą teorią konserwacji, patrz. Edmund Małachowicz „Konserwacja i rewitalizacja zabytków kultury w Polsce” Krajowa Akademia Politechnika Wrocławska, Wrocław 1994.

⁷ Pismo OZK 13.4.14.810/07

mgr inż. arch. Jan Janczykowski

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW W KRAKOWIE
31-002 Kraków, ul. Kanonicza 24
za zgodność z oryginałem
05 SIF 2016
Kraków, dnia

Otrzymują:

- 1 x Ministerstwo Obrony Narodowej RP 00-909 Warszawa ul. Klonowa 1
- 1x Agencja Mienia Wojskowego Oddział Terenowy w Krakowie 30-095 Kraków ul. Wita Stwosza 12
- 1x Rejonowy Zarząd Infrastruktury 30-901 Kraków 50
- 1 x Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków
00-034 Warszawa ul. Szwoleżerów 9
- 1 x Wydział Geodezji UMK Kraków ul. Grunwaldzka 8
- 1x Wydział Ksiąg Wieczystych Sąd Rejonowy dla Krakowa Podgórze Kraków ul. Przy Rondzie 7
- 1xA/A

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW W KRAKOWIE
31-002 Kraków, ul. Kanonicza 24
za zgodność z oryginałem
Kraków, dnia0.5.2016.....

